

RAZVOJ LEDINSKIH IMEN NA PODROČJU ZATOLMINA Z VISOKOGORSKIMI PLANINAMI

HELENA ANA ČUJEC STRES IN ŠPELA STRES

Prvič so v celoti popisana ledinska imena v k. o. Zatolmin pri Tolminu in prenesena na orto foto načrt. Predstavljeni so spreminjanje, razumevanje in raba ledinskih imen na različnih katastrskih mapah. S pomočjo ljudskih pripovedi in ljudske etimologije je pojasnjen izvor nekaterih. Ker zaradi drugačnega načina življenja in spreminjanja vrednot ledinska imena izginjajo, je predstavljen poskus njihovega oživljanja in približevanja mlajši generaciji.

Ključne besede: ledinska imena, Zatolmin, Tolminska, zemljevid, spreminjanje, oživljanje.

For the first time a complete overview of choronyms in the region of village Zatolmin by Tolmin with high-mountain pastures is given. Data is inserted in a digital orto photo image. We demonstrate how choronyms have been changing, understood and used in different cadasters, explain the origin of some by using folklore tales and etymology. Due to life style and value changes choronyms are becoming less known and are disappearing. We introduce an example of reviving their use and make them interesting for younger generations.

Keywords: choronyms, Zatolmin, Tolminska, map, change, revival.

UVOD

Ledinska imena sodijo k zemljepisnim imenom, označujejo imena travnikov, gozdov, senožeti, lazov, poti, njiv, vinogradov, ovinkov, grap itn. [Čop 2002: 93–108]. Navadno se uporabljajo s predlogi, saj so zaradi povezanosti s kmečkimi opravili pogosteje kakor v imenovalniku rabljena v tožilniku in mestniku; tudi to jih loči od drugih zemljepisnih imen.

V glavnem so se ledinska imena ohranjala iz roda v rod z ustnim izročilom, saj so bila povezana z življenjem kmečkega človeka in so bila zato stalno živa v njegovi zavesti. Zaradi ustnega prenosa in nenehne uporabe so bila in so ledinska imena bolj kakor druga imena podvržena spreminjanju. Zapisovati so jih začeli v urbarjih, na zemljevidih, pozneje v katastrih, da bi z njimi označili pripadnost zemlje določenemu gospodarju in tako določili višino dajatve gosposki in državi. Zapisovalci, ki so bili v preteklosti največkrat nemško ali italijansko govoreči, so zapisovali po posluhu. Tako je pri zapisovanju ledinskih imen v posameznih obdobjih od začetkov sredi 18. stoletja prihajalo do sprememb. V novejšem času je zaradi opuščanja kmetijske dejavnosti (v senožetih se ne kosi več, zato se zaraščajo ali spreminjajo v pašnike, zaradi novih virov energije se opušča drvarjenje, zaradi modernizacije hlevov ne grabijo listja) in zmanjševanja števila kmečkega prebivalstva uporaba ledinskih imen vse bolj omejena, sama imena pa izginjajo.

Ledinska imena je treba zapisati in ljudi spodbuditi k njihovi uporabi, da bi ohranili bogastvo ljudskega govora in temu delu ljudskega izročila omogočili, da se razvija tudi v sodobnosti.

Ledinska imena so na področju ožje Tolminske že raziskovali in zapisovali Jurij Kunaver [1993: 129–132], Silvo Torkar [2006: 95–106] in Barbara Ivančič Kutin [2006: 135–158], ki jih je vpisala tudi na orto foto posnetek. V pričujočem članku je problematika ledinskih imen obravnavana na področju Zatolmina z visokogorskimi planinami.

KRAJ ZATOLMIN

Kratek oris časovnega in socialnega razvoja vasi

Zatolmin je gruščasto naselje, z več zaselki, leži v Srednji Soški dolini, nad dolino reke Tolminke, na gruščnatem južnem vznožju Vodela (1053 m). Južno od njega se vzpenja osamelec Kozlov rob (426 m). V bližini vaškega jedra sta na vzhodu zaselka Loče in Ralne, zaselka Javorca in Zastena pa, danes spremenjena v planino, sta bolj oddaljena. V ledeniški dolini Polog je naselje prav tako opuščeno in spremenjeno v planino. V vasi prevladujejo zidane nadstropne hiše. Na terasastem svetu pod vasjo so njive in travniki. Nedaleč od naselja so znamenita korita Tolminke in Zadlaščice. V Pologu je ena največjih kraških jam pri nas, Pološka jama. Cerkvica sv. Petra v Ralnah je sezidana po zgledu italijanskih renesančnih cerkva. V Javorci pa je lesena cerkvena s. Duha, postavljena v spomin na avstrijske vojake, padle v 1. sv. Vojni. [Orožen Adamič, Perko in Kladnik (ur.) 1995: 432]

Vas je že od nekdaj (sl. 1) pomaknjena visoko v breg, da je na južnem robu ostala ravna in rodovitna zemlja za obdelovanje in pridelovanje. Ustno izročilo pripoveduje, da so prve hiše nastajale ob obronkih ravnega sveta in se je vas zaradi staj za živino začela širiti v breg, kjer so svet krčili revnejši kmetje in tam ustvarjali laze in rute, gune, senožeti in pašnike po pobočjih vse do vrha Vodil vrh. Ker so se v preteklosti

Slika 1: Pogled na vas Zatolmin po 1.svetovni vojni. Dobro vidne so nezaraščene površine v okolici vasi in višje po pobočju Vodil vrha [zbirka foto Črv, Tolmin].

Zatolminci preživljali samo s kmetijstvom, za kar so potrebovali močno voljo in veliko vztrajnosti, so krčili, trebili in rahljali gruščnato strmino vse tja pod Rdeči rob, kjer so nastajale planine, planinski pašniki in senožeti. Na planinah Sleme in Medrje, kamor so junija prignali krave z nižje ležečih pašnikov, so pasli tudi do 160 krav, pridelovali sir tolminec in skuto. Leta 1998 je v Zatolminu živelo 312 ljudi, septembra 2006 pa 375 [Statistični popisi prebivalstva 1998, 2006]. Mnogi med njimi so priseljenci, saj je Zatolmin zaradi sončne lege in bližine mesta Tolmina postal vabljev, vas pa se tako spreminja v predmestje Tolmina.

Danes so v vasi le še tri družine, ki se preživljajo izključno z nižinskim kmetijstvom in pridelujejo sir tolminec. Drugi hodijo na delo v Tolmin, Novo Gorico, Cerkno, Idrijo, številni pa se zaposljujejo tudi v Italiji. Ob redni zaposlitvi se z živinorejo ukvarja še 11 družin, šest jih goji jalovo živino in šest drobnico. Pastirstvo na visokogorskih planinah se je spremenilo v družinske delovne počitnice, s prodajo kakovostnega planinskega sira tolminca pa si družine popravljajo dohodek.

Razvoj imena vasi

V preteklosti so ledinska imena zapisovali v urbarjih, pozneje v katastrih in na zemljevidih. Da bi ugotovili, kako so se ime kraja, njegova zvočna podoba, pomen in način zapisovanja razvijali skozi čas, smo pregledali stare katastrske mape in zemljevide: jožefinski iz let 1763–1787 [Rajšp in Trpin 1997b] in franciscejski [Franciscejski kataster za Primorsko 1811–1869] in poznejše zemljevide [Katastrske karte občine Zatolmin 1871; 1906; Temeljni topografski načrt 1980; Orto foto načrt terena 1998].

Ime vasi Zatolmin je bilo na jožefinskem zemljevidu [Rajšp in Trpin 1997b] konec 18. stoletja zapisano kot *Ober Tulmein, D.(orf) Satumin, Satumino oder Ober Tulmain*.

V franciscejskem katastru za Primorsko iz let 1811–1869 je kraj imenovan (*Die Gemeinde* in tudi *Dorf*) *Sotto Tolmino*.

V naslednjem katastru [Katastrske karte občine Zatolmin 1871], narejenem na podlagi franciscejskega katastra, je zapisano ime v italijanskem jeziku *Sotto Tolmino*, zraven pa še v slovenskem *Zatomin*.

Na katastru iz leta 1906 [Katastrske karte občine Zatolmin 1906] sta samo zapisa *Zatomin* in *Zatomin občina*. Pod italijansko zasedbo so kraj spet poimenovali *Sotto Tolmino*.

Po 2. svetovni vojni je na zemljevidih in katastrih, vključno s temeljnim topografskim načrtom iz 1980 in ortofoto načrtom iz leta 1998 kraj poimenovan kot *Zatolmin*. Prebivalec je *Zatolminec*, v množini *Zatolminci*, ženske pa so *Zatolminka / Zatolminke*. Pridevniška beseda je *zatolminski* za moški spol, za ženski in srednji spol pa *zatolminska/o*.

Hidronim Tolminka France Bezljaj [1961: 263–264] označuje kot *gotovo predslavonsko*.

V etimološkem slovarju [Bezljaj 2005: 194] so navedene tri različne možnosti za izvor besede Tolmin: iz keltske besede *talū*, kar naj bi označevalo tla; da je beseda tolmin izvorno povezana z besedo *tolmun* oz. da je izvir besede predindoevropski.

Tudi tolminska ljudska etimologija ime Tolmin pojasnjuje s *tolmun*. Ker vas leži za mestom Tolmin, je označena s predlogom *za*, ki tvori z imenom Tolmin enobesedno poimenovanje Zatoľmin.

Zgodovinar Simon Rutar je čutil ime Zatoľmin še kot predložno zvezo, saj je za mestnik ednine rabil *Zatoľminom* [Rutar 1882: 236]. Ta oblika je med vaščani tudi danes še živa – *Zatminam*.

Danes se v narečju ime vasi sliši *Zatmin*, saj se tudi Tolmin izgovarja kot *Tmin*, prebivalec pa je *Zatminc/Zatminci* za moške, ženske pa so *Zatminka/Zatminke*, pri-devninska beseda je *zatmninsk* za moški spol, *zatminska* za ženski in srednji spol, v množini *zatminski/i*. V vasi se govori *zatoľminščina* ali *po zatoľminsko* (*pa zatminska*), ki je govor tolminskega narečja, to pa spada v rovtarsko narečno skupino.

BOJ PROTI IZGINJANJU LEDINSKIH IMEN

V omenjenih virih je mogoče slediti tudi zapisom drugih ledinskih imen na področju Zatoľmina z visokogorskimi planinami. Oglejmo si nekatere temeljne značilnosti ledinskih imen, zabeleženih v teh dokumentih.

V jožefinskem katastru za področje današnje k. o. Zatoľmin najdemo 14 imen. Videti je, da je zapisovalec poznal slovenski jezik, čeprav je nekatere glasove zapisal v nemškem pravopisu. V franciscejskem katastru za Primorsko 1811–1869 je za k. o. Zatoľmin zapisanih 56 imen. Po zapisu lahko sodimo, da je upoštevan italijanski pravopis z jedri besed, ki so slovenske, nemški pa je zapis posamičnih glasov. Na katastrski mapi iz leta 1871, ki ji je bila podlaga franciscejski kataster in jo je izrisal zemljemerec Janez Maček, je okoli 150 imen. Zapisi imen iz let 1811–1869 so nekajkrat prečrtani in zapisani poslovenjeno. Na katastrski mapi iz leta 1906 je zapisanih okrog 200 imen, po zapisu podobnih tistim iz leta 1871. V teh dokumentih se nekatera zapisana imena razlikujejo od današnjih ali jih današnji starejši Zatoľminci ne poznajo.

Po zapisih imen lahko sklepamo, da so bili do 1871 zapisovalci nemško ali italijansko govoreči uradniki, ki so zapisovali po posluhu in je tako v posamičnih obdobjih prihajalo do različnih zapisov. Tudi način zapisovanja z veliko ali malo začetnico, s predlogi ali brez se je spreminjal. Imena so zapisana z veliko začetnico, tako vsi deli imena (predlog, lastno, občno ime), ali z malo začetnico ali pa gre za dvojnice, tj. zapise z veliko ali malo začetnico.

Na najnovejših zemljevidih so imena pisana prav tako nepravilno, neenotno in nedosledno: z verzalkami ali z veliko začetnico in malimi tiskanimi črkami. Na temeljnem topografskem načrtu iz leta 1980 in na orto foto posnetku iz 1998 je na vsakem le

okoli 100 imen, med njimi je 70 ledinskih, druga so bodisi naselbinska ali imena vrhov. Opažamo, da se zapisana ledinska imena razlikujejo od dejansko uporabljanih in da število zapisanih ledinskih imen upada.

Tako lahko po pregledu dokumentov sklenemo, da so se zapisi in nekatera poime-novanja v preteklosti razlikovali, vendar so imena med ljudmi živela svoje življenje: nekatera so se izgubljala in spreminjala, drugod so nastajala nova. Toda spremenjen način življenja, vse manjša odvisnost od dela na zemlji, spremenjen odnos do gibanja v naravi, saj v visokogorske planine le še redko kdo hodi peš, zožujejo potrebo po pozna-vanju/prepoznavanju in poimenovanju posamičnih predelov, zato so ledinska imena poznana vse slabše. Temu se je mogoče izogniti na dva načina:

z zapisovanjem imen je mogoče ustaviti zaton bogastva ljudskega govora,
s spodbujanjem ljudi k uporabi ledinskih imen pa je mogoče ohranjati ljudsko izročilo in mu omogočiti, da se razvija tudi v sodobnem svetu.

V interesu za to izročilo sta bila uporabljena oba pristopa.

ZBIRANJE IN ZAPISOVANJE LEDINSKIH IMEN V ZATOLMINU

Nenačrtno zbiranje ledinskih imen na področju Zatolmina in njegovih visokogorskih planin se je začelo leta 1996 ob terenskem delu za narečni slovar zatolminskega govo-ra. Stalna informatorja sta Vera (r. 1933) in Andrej Kavčič (r. 1929) iz Zatolmina 48/a, ki, razen krajših počitnikovanj drugod po Sloveniji, vse življenje živita in delata v vasi. V letu 2004 smo začeli ledinska imena zapisovati načrtno, v narečni in v poknjženi obliki, podatke pa smo preverjali pri drugih starejših vaščanih.¹

Slika 2: Andrej in Vera Kavčič med pripovedova-njem o ledinskih imenih, Zatolmin [foto: H. Čujec Stres, 2007].

¹ Navedeni so na koncu prispevka.

Slika 3: Pogled na vas Zatoľmin v 50. letih 20. stoletja. Opazni so obronki gozda, ki se počasi že zajedajo v obdelane površine [zbirka foto Črv, Tolmin].

Slika 4: Pogled na vas Zatoľmin danes. Okolica vasi je že precej porasla z gozdom [zbirka foto Črv, Tolmin].

Delitev ledinskih imen glede na način uporabe

Poimenovanja predelov z ledinskimi imeni so bila razvrščena po pomenu, kakršnega so imeli za kmetovo življenje posamični predeli. Na tej podlagi so bila ledinska imena razvrščena na:

1. travnike,
2. senožeti,
3. gozdove,
4. srednjegorske pašnike,
5. visokogorske pašnike in senožeti,
6. poti in dele poti,
7. vodne vire,
8. dele vasi.

Pri travnikih so upoštevane tudi njive, ki ležijo na travniku in se po njem imenujejo. Čeprav njiv v preteklosti niso posebej poimenovali, bile so zaznamovane z imenom travnika, pa so v preglednici označene, saj jih je v vasi le še 18, pa še te so bolj vrt kot njiva, majhne in zasajene s krompirjem in zelenjavo, drugih poljščin ne gojijo več.

Med senožetmi so zemljišča, ki so jih nekoč kosili, da so pridobili zadostne količine krme za zimo. Oddaljena so od pol ure do dveh ur hoda od vasi. Senožeti ne kosijo več, zato se zaraščajo (sl. 2 in 3), mnoge so se zarasle v gozd. Ohranjajo se le tiste, ki niso prestreme in so postale srednjegorski pašniki za jalovo živino. Gozdovi se vrstijo po enaki oddaljenosti kot senožeti, nekoč pa so jih imenovali *baški* ali *partije*. K srednjegorskimi pašnikom sodijo tudi pašniki v sredogorju (Pretovc, Zavrh, Stena itd.) do višine okrog 1000 m nadmorske višine in so dveh vrst:

1. srednjegorski pašniki za jalovo živino,
2. srednjegorski pašniki za molznice in jalovo živino, na katerih so v preteklosti spomladi in jeseni pasli molzno živino, poleti pa jalovo.

Na visokogorskih planinah Sleme in Medrje so od junija do konca avgusta pasli molznice (posamični pašni predeli se imenujejo *čredinke*), na visokogorskih senožetih pa so pripravljali krmo na planini. Večina omenjenih parcel za košnjo je danes opuščene in so v zaraščanju. Zaradi zmanjšane števila krav in umetne krme jih ne kosijo več.

Popisani so vodni viri na vsem področju k. o. Zatoľmin, ledinska imena posamičnih delov vasi in ledinska imena na domačijah pri Bleku, pri Zastenarju, s senožetmi in gozdovi, ki so od glavne naselja oddaljeni več kilometrov.

Zbranih je bilo 239 ledinskih imen, ki so zapisana v preglednici in vnesena na orto foto posnetek terena [DOF5 1998]. Njihova uporaba, narečni in poknjženi zapis so urejeni v Prilogi 2.²

² Orto foto načrt z vpisanimi ledinskimi imeni je dosegljiv pri avtoricah oz. na spletni strani www-f9.ijs.si/~spela/ortofoto.k.o.zatolmin.pdf.

Zapis zbranega korpusa ledinskih imen

Raziskava kaže, da so razen redkih primerov vsa ledinska imena rabljena s predlogi. V *nenaselbinskih imenih* pišemo prvo sestavino zmeraj z veliko začetnico, neprve sestavine pa z malo, če že same niso lastno ime [SP 2001: 13–14]. Ker se ledinska imena v Zatolminu rabijo s predlogi, drugi del pa je navadno občno ime, je to le redko pisano z veliko začetnico, torej le takrat, ko je drugi del besede pogosto rabljen v imenovalniku kot enobesedno ime in ga vaščani čutijo kot lastno. Ta razmejitev ni povsem enostavna, saj se je pokazalo, da starejši vztrajajo pri dvobesednih imenih, mlajši, ker jih redko rabijo, pa pri enobesednih. Pri zapisu ledinskih imen v članku in na digitalnem orto foto načrtu je tako z veliko začetnico pisan prvi del imena, neprve sestavine pa z malo, če jih ljudje čutijo kot občno ime.³

Nekatere jezikovne značilnosti imen v zbranem korpusu

GLASOSLOVNE ZNAČILNOSTI

a) Nenaglašena izglasna samoglasnika i, e onemita: Na Sten, V Dolin, V Brezc, V repin, Na skal, Na Tmanjk, V ogranjc, ...;

b) izglasni u večinoma ne onemi: V Grmuču, V bregu, V potoku, Na zadu, Na Pretovču, ...;

c) zaradi akanja se nepoudarjeni in kratko poudarjeni o izgovarjata kot a: Astrica, V račišču, Padareh, Padkov, ...;

d) dolgi o pa je dvoglasnik uo/uə: Pođ 'kruo:ɣam, V 'puə:jl;

e) dolgo poudarjeni e se spremeni v dvoglasnik ie/iə: Zastenar/ Za'stie:nar, V bregu/U 'briə:ɣu, Na greben/Na 'ɣrie:βən;

f) zveneči soglasnik g v izgovoru onemi ali preide v nezveneči h : Pod gradom/Pađ 'ɣra:ðam, Zagrmučem/Zaɣ'ərmu:čam, Polog/'Palax;

g) v mestniku mn. se namesto ih ali eh sliši končnica eh ali ah: na V plazih/V 'pla::zəx, V krajih/V 'krajəx, Na Ločih/Na 'Luo:čəx, Na 'ra:βax;

h) zveneči nezvočnik g preide v j: V hudi dragi/U 'xu:đ 'ðra:j, Na Pologu/ Na pa'luo:i

i) izgovor pozna metatezo: V /Na tmanjki/U 'tma:ɲnk/Na 'tma:ɲnk, Ogranjca/ A'ɣra:ɲca, V planji/U 'pla:ɲ;

j) zveneči zvočnik v prehaja v b: Na griv/Na 'ɣriβ, V planjavah/V pli'na:βax ali še naprej b v ɥ Pli'na:ɥax;

k) v vzglasju se pred samoglasniki i, a, o, u lahko pojavi protetični ɥ: Za voglom/ Za 'ɥa:ɣlam, Na Vodilu/Na ɥa'ðia:l, Za Vodilom/Za ɥa'ðej:lə.

³ Na zemljevidu so zbrana ledinska imena zapisana v poknjženi obliki, v preglednici pa v narečni in poknjženi, a ne po abecednem vrstnem redu, pač pa – kot opisano – glede na uporabo in oddaljenost zemljišča od vasi.

BESEDOTVORNE IN SKLADENJSKE ZNAČILNOSTI:

a) Imena so zaradi pogoste zveze s predlogi največkrat dvobesedna: Na Steni, Za Steno, Na Greben, Na tmanjki, Pod krogom itn.

b) Nekatere predložne zveze so postale enobesedne: Zavrh, Zagreben, Podčel, Zavodelje, Podvodelje, kar je čutiti tudi v mestniku: Zarobom, Zavrhom, Podčelom. Predložna zveza z mestnikom se rabi tudi kot poimenovanje: Zarobom, Zavrhom, Zavodelje.

c) Imena se rabijo lahko tudi brez predlogov, toda običajno le, če imajo ob sebi določilo, ki poudarja pripadnost ali izraža razločevanje: naša Repina, Mlakarjeva Stena, Flukcov Zad, ...

d) Pri imenih, kot so laz, polje, guna, ogranjca, travnik, ki so zelo pogosta, lahko ob njih zaradi razločevanja stoji pridevniško določilo, ime lastnika: Čažov laz, Bajtovo polje, Gunarjeva guna, Rejcov laz, Škudrovo polje, Gugolova ogranjca itn.

e) Novonastala enobesedna imena s predlogi se rabijo tudi z drugimi predlogi in se pregibajo kot enobesedno ime. Tako npr.: Drva so pripeljali ven od Zaroba(đruȳa sa p̄rpi'la:l ȳn ađ Za'ruo:řa); Junica se je ubila pod Zavrhom,(j̄'ni:ca s̄ə j̄ ub':la pađ Za'uə:rxam), ven iz Podkroga (uən s Pađ'kruo:ȳa).

Pomenske značilnosti ledinskih imen v zbranem korpusu

V skladu s primerljivo raziskavo [Škofic 2004: 60-73] so bila ledinska imena v zbranem korpusu razvrščena po njihovih pomenskih značilnostih. Ugotovljeno je bilo, da zbrana ledinska imena na področju k. o. Zatolmin kažejo:

1. na geografske značilnosti področja, ki ga poimenujejo, na oblikovanost površja ali obliko parcele:

V bregu, Zabric, Na Čelih, Dušce, Drče, U dragi/ U 'đra:ȳ, Na goricah, Na gomilah, Zagomil, Na hribih, Za kukom, V kuku, V krasu, V klinih, Ledine, Lopatnica, Loče, Na Mokricah, V Plinavah, Na pereticah, Podčelom, Zavrhom, V glavi, Na grebenu, ...;

2. na lego:

Guna (križišče dveh poti), V ogranjci, Za voglom, Na Steni, Na laborju, Za kottlom, Zavodelje, Za robom, Na ovinkih, Na opoki, Pod potočno, Pri križu, Pri koritu, Za škrbino, ...;

3. na namembnost parcele:

V laz, Polje, V polju, Počivalec, Na perilu, Pri kopi, V usrani grapi (težavna grapa, po kateri so spravljali v dolino-gonili drva), Na senožeti, Na močilih, ...;

4. na rastline:

V kasteničju (tam rastejo drobni orehi, ki jim domačini pravijo kastenci), V brezici, Za bukovjem, Pelinovec, V lipniku, Podoreh, V krascah(tam rastejo nizko hrastovo grmičje), V dobj, (področje, kjer rastejo hrasti, star.dob= hrast);

5. na živali:

V svinjski planini, Telečik, Pod Telečikom, Zgornji in Spodnji jariček, Ovčja polica, ...;

6. na značilne arhitekturne objekte:

Pod gradom, Na kaštelutih, Pod lašto (s kamni tlakovana pot), Pri združnem domu, Pred mlekarnico, Pri cerkvi sv. Petra, Na koles (na ravnini na začetku vasi, kjer so lahko obračali kolesa);

7. na barvo:

Rdeči rob, Pod belim snegom, Zelena glava;

8. na lastna imena:

Na Maklavovici, Za Blarcovim, Abramčeva grapa, izvir pri Zetcovem seniku, ...

– Ob lastnih imenih so rabljeni tudi pridevniški prilastki iz lastnih imen, najpogosteje so to hišna imena lastnikov parcel, a se rabijo zgolj za razločevanje med imeni ali za natančnejše določevanje.

9. Nekatera imena imajo več poimenovanj:

Za robom/ V štopnji/ Zadasko; V krasu/V krajih; V Lužnici/Za bulo.

Opazno je nastajanje novih imen, ki zamenjujejo stara, zlasti v bližini vasi, kjer se spreminja namembnost zemljišča. Namesto starega imena se je Fščenkuk zaradi pozidave preimenoval v Pri Morattiju, po priimku novega lastnika, global Štrklepce

pa zaradi zasutja s smetmi v Smetišče, Na smetišču. V višjih legah, kjer so senožeti prehajale v pašnike ali so bile prodane in so postale del večje parcele, so ohranile ime lastnika (del pašnika, danes na delu planine Na Steni, je bila nekoč senožet v lasti Matajevih, zato se ta predel danes imenuje »v Matajevem«). Za poimenovanje vodnih virov se rabi tudi hišno ime lastnika parcele, kjer je izvir (npr. voda v Čažovem laz).

V splošnem se v primerjavi s starejšimi viri pojavlja tendenca, da izginja poimenovanje z neko drugo značilnostjo in se spreminja v poimenovanje po lastniku parcele. Nadaljni razvoj v tej smeri bi bilo potrebno omejiti ali ustaviti, da bi se ohranilo bogastvo ljudskega izročila.

Slika 5: Primer postavljene table iz negojevega lesa na poti Zatolmin–Planina Sleme [foto: H. Čujec Stres, februar 2007].

PRIMER OHRANJANJA LEDINSKIH IMEN

Druga možnost, ki lahko prispeva, da se ledinska imena hranijo, je poskus, da bi spodbudili njihovo rabo v praksi in s tem omogočili, da bi se nekatera ledinska imena na področju vasi Zatolmin in visokogorskih planin vrnila ali ohranila v splošni rabi.

V letu 2006 se je v vasi porodila želja, da bi zbudili zanimanje pohodnikov za imena posamičnih območij na poti Zatolmin–Planina Sleme, ki je še najbolj obiskovana. Pot vodi med (nekoč poimenovanimi) prej senožetmi, pašniki, zdaj povečini gozdovi. Zato je bilo ob poti Zatolmin, Zavrh, Stena, Zagrmuč, Pretovč, Planina Sleme postavljenih 12 lesenih znakov/tabel, izdelanih iz klanega negnojevega lesa,⁴ z vdolbenimi in rumeno pobarvanimi imeni posamičnih področij (sl. 5). Znamenja naj bi zbudila zanimanje za imena gozdov, pašnikov, izvirov, planin, hkrati pa bi pohodnikom sporočala, kje na poti so.

Slika 6: Tabla ob poti Zatolmin–Sleme, na vidnem mestu, da jo mimoidoči zlahka opazijo [foto: H. Čujec Stres, februar 2007].

Mogoči zapisi ledinskih imen na obcestne table

Da bi to dosegli, je mogoče uporabiti več različnih pristopov:

- zapisati ledinska imena v knjižnem jeziku,

⁴ Table je naredil in nanje imena zapisal Peter Lipušček iz Zatolmina.

- jih zapisati v narečju,
- izbrati nekakšno mešano obliko zapisa.

Vsak od teh ima prednosti in pomanjkljivosti. Pri zapisovanju je treba paziti, da se ne izgubi sočno narečno zaznamovanje, hkrati pa mora biti zapis urejen in razumljiv nepoznavalcem zatolmiskega govora in fonetičnih zapisov nasploh.

Da bi ustrezno ovrednotili vse tri načine, so bili uporabljeni zapisi nekaterih ledinskih imenih na poti od Zatolmina do planine Sleme: V plazeh, Na rabeš, Sevce, Na mlačeh, V škojlu, Zagače, Greben, Huda draga, Zavrhom, V črtu, Na Steni, Zagrmuč.

Uporabljeni so bili knjižni, narečni in mešani zapisi.

V mešanem zapisu

a) so imena pisana s predlogi v mestniku (Kje sem?), saj je takšna raba še vedno zelo živa;

b) ohranjena so obrazila eh v mestniku (Na mlačeh, V plazeh, Na rabeš);

c) nekatera imena so zapisana v imenovalniku (Sevce, Huda draga, Zagače, Stena, Zagrmuč), saj bi predložna raba spremenila tudi obrazilo (V hud draj, Zagačem in Zagačeh, Zagrmučam in Zagrmučem, Na Steni in Na Sten). Ime Greben pa je v rabi nesklonljivo.

d) Ime prelaza Selce je bilo na prejšnjih mapah in zemljevidih zapisano različno. Zvočnik l je bil pisan z u (Seutz) in z l (Selce). Zdaj je na tabli ime zapisano z zvočnikom v, saj vaščani menijo, da bi kljub razlagi o nastanku imena, vsi mimoidoči brali Selce z zvočnikom l, česar pa ne želijo.

e) Z enakim razlogom je upoštevano akanje le v imenu Na rabeš, saj se je beseda z o, robi, robje, zdela vščanom izumetičena in po njihovem mnenju ne zaznamuje tega, kar jim predstavlja.

f) Zapis velikega območja bivših senožeti, zdaj pašnikov in gozdov Zavrhom je enobesedno ime, vendar je zaradi obrazila -om namesto -am zaradi neupoštevanja akana, bilo deležno negodovanja vaščanov.

g) Upoštevana je metateza zvočnika j: V škojlu.

Postavitev ustreznega sistema za zapisovanje ledinskih imen na javnih mestih

Da bi se prepričali, kakšno je poznavanje ledinskih imen v Zatolminu in okolici, je bila med prebivalci vasi Zatolmin opravljena anketa. Povprašani so bili o ledinskih imenih v različnih oddaljenosti od Zatolmina: kje se območje, kako ga poimenujejo.

Namen ankete je bil tudi ugotoviti, kakšen zapis bi bil potreben, da bi s postavljenimi tablam z ledinskimi imeni spodbudili njihovo uporabo in omogočili njihovo vkoreninjenje v zavest mlajših govorcev. Zanimivo je, kakšno je mnenje ljudi o predlaganih načinih zapisovanja imen in kakšen zapis predlagajo, če se s predlaganimi možnostmi ne strinjajo. Prav tako je pomembno, kako vrednotijo postavljanje znakov z imeni na poti Zatolmin – Planina Sleme.

Anketa je bila izvedena med dvema starostnima skupinama prebivalcev Zatolmina: 40–80 let in 13–30 let. V vsaki skupini je bilo uspešno opravljenih 20 anket.

V starostni skupini 30–80 let:

- vsi razen enega poznajo vsa imena, dve parceli sta zaradi pozidave dobili drugo poimenovanje

- (Fščenkuk/ Pri Morattiju, Štrklepce/Smetišče), a anketirani uporabljajo obe imeni;

- vsi imena uporabljajo s pravilnimi predlogi;

- če primerjamo številčnost zapisanih imen v preteklih obdobjih z novim naborem imen, lahko rečemo, da so se pri starejših ljudeh (40–80 let) imena kar dobro ohranila, saj smo zapisali 239 imen,

- končnica eh je v enem primeru prešla v ah (Na rabah, namesto Na rabe),

- tuje jim zveni obrazilo -om v mestniku Zavrhom;

- vsi se strinjajo z zapisom zvočnika v namesto zvočnika l v imenu Selce/Sevce, ker menijo, da bi sicer zamenjavali z imenom vasi Selce, ki je v bližini;

- predlagajo zapis v narečju, kolikor je mogoče in razumljivo nedomačinu;

- strinjajo se z mešanim tipom zapisovanja (narečnega in knjižnega): Na rabe, Na Steni;

- strinjajo se z zapisom imenovalnika namesto predložnega mestnika (Huda draga/U^hxuð^hðra:j ali Zagače/Za^hʔa:čəm, Za^hʔa:čəx);

- samo eden (5 % vprašanih) je predlagal popolnoma knjižni zapis;

- vsi navdušeno sprejemajo znake z imeni.

V starostni skupini 13–30 let:

- samo dva vprašana (10 %) poznata vsa imena, nekateri so zanje slišali, ne vedo pa, kaj ime zaznamuje;

- končnico eh v mestniku zamenjujejo z ah, ih;

- napačno rabijo predloge (V Štrofotaleh/Na Štrafa'ta:lu, Zagrmučem/U Zayər'mu:ču), Pri Vodil vrhu/ Pər Vodil vrhu;

- pojavljajo se že knjižna poimenovanja: Vodel, Na Vodelu, Vodil vrh; anketirani se ne zavedajo, da uporabljajo knjižno poimenovanje (npr. govorijo »na Vodil vrhu«, misleč, da je knjižno), čeprav zagovarjajo uporabo narečnih oblik ledinskih imen;

- v primeru V hudi dragi pa so predložili kar tri različice (V hudi drag, V huj draj, V hud drag);

- 70 % vprašanih želi v besedi Sevce zapis z zvočnikom l (Selce) in ne z zvočnikom v (Sevce);

- vsi zagovarjajo dosleden zapis z akanjem (Za^huər:xam in ne Zavrhom);

- namesto množine poznajo ednino (Zagačeh/Za^hʔa:čəm);

- v tvorjenkah s predlogi ne čutijo, da je zveza predložna: v Zagače, v Zavrhu;

- vsi vrednotijo postavljanje tabel pozitivno, o zapisu pa sodijo različno;

- več kot polovica (60 %) pritrjuje povsem narečnemu zapisu, torej z upoštevanjem akanja, pisanjem dvoglasnikov iə,ie, uø,uə, predlogi pa se jim ne zdijo več nujni.

Postavitev tabel z ledinskimi imeni na poti Zatoľmin – Sleme

Iz analize zbranih podatkov o poznavanju, rabi in zapisu ledinskih imen je bilo ugotovljeno:

- da mlajša generacija (13–30 let) šestkrat manj pozna ledinska imena kot starejša (40–80 let);
- da ledinska imena mlajša generacija prilagaja jeziku, ki je pod vplivom knjižnega jezika, a se tega skoraj ne zaveda;
- da si mlajša generacija želi zapisovanja v narečju, čeprav z drugačnimi predlogi, obrazili, števili;
- da željeni zapis ni enoten in se ne vprašajo, ali je to dobro ali slabo in zakaj.

Ker ledinska imena niso več v vsakdanji rabi, izginjajo iz zavesti mlajših govorcev. Kljub temu jih ti želijo ohraniti in to čim bolj takšna, kakor so jih uporabljali njihovi očetje in dedi. Postavitev tabel (sl. 7) s ključnimi ledinskimi imeni na poti od vasi Zatoľmin do planine Sleme naj bi spodbudila njihovo rabo in z ustreznim zapisom prispevala k uzavestiti ledinskih imen pri ljudeh. Anketa kaže, da je treba ledinska imena dosledno zapisovati na način, ki bo sodobnemu laičnemu govorncu omogočil stik z živim jezikom. Le na ta način bodo lahko imena prešla tudi v naslednje rodove, saj jim glede na strm upad poznavanja pri mlajši generaciji grozi popolna pozaba. Povsem narečni zapis za uporabo na tablah ni primeren, saj fonetični znaki laičnemu govorncu in bralcu otežujejo ali celo onemogočajo stik z zapisanim. Prav tako ni primeren povsem knjižni zapis, saj se z njim zgublja živost narečnega govora. Predlog torej je, da se pri zapisu ledinskih imen na javnih krajih upošteva nekakšna mešana raba narečnega in knjižnega.

Slika 7: Tabla na začetku poti Zatoľmin–Sleme, v ozadju pogled na Tolminsko kotlino [foto: H. Čujec Stres, februar 2007].

Predlog zapisa, ki se zdi za ta namen najustreznejši, temelji na naslednjih izhodiščih:

- a) ohraniti živo rabo imen s predlogi,
- b) ohraniti narečna obrazila na eh,
- c) kjer so v mestniku dvojna obrazila na eh oz. em ali je narečno obrazilo podvrženo glasovni spremembi, je treba zapisati ime v imenovalniku,
- d) imena so lahko tudi nesklonljiva,
- e) akanje velja upoštevati le pri imenih, kjer bi zapis z o v narečju čutili kot nenaraven, izumetničen,
- f) upoštevati je treba metatezo zvočnika j.

Mešani zapis ohranja narečno rabo s predlogi, kjer je le mogoče; s tem se ohranja namen poimenovanja, tj. sporočati, kje sem; ker upošteva narečno rabo končnic v mestniku, ohranja narečni zven besede in njeno živost.

Ledinska imena izginjajo in se spreminjajo. Zato je kot zgled ohranjanja in razširjanja obstoječih ledinskih imen zanimiv prav zapis imen na poti Zatolmin–Planina Sleme. Table so bile postavljene leta 2006 in so bile izjemno dobro sprejete tako med domačini vseh starosti kakor obiskovalci iz drugih delov Slovenije in tujine.

Kljub neenotnosti zapisov je postavitev znakov z imeni na tej poti zbudila veliko zanimanje, spoštovanje do ljudskega izročila in številna vprašanja o življenju, ki se skriva za imeni. Ker postaja jezik mlajše generacije vse bolj poenoten, pa bo treba zasledovati naraščajoči vpliv knjižnega jezika tudi na rabo ledinskih imen.

VIRI

Franciscejski kataster za Primorsko: 1811–1869 (baza podatkov na spletnih straneh Arhiva Republike Slovenije).

Katastrske karte občine Zatolmin: 1871. Geodetski zavod republike Slovenije, Izpostava Tolmin.

Katastrske karte občine Zatolmin: 1906. Geodetski zavod republike Slovenije, Izpostava Tolmin.

Katastrske karte občine Zatolmin: 1910. Geodetski zavod republike Slovenije, Izpostava Tolmin.

Temeljni topografski načrt (Katastrska občina Zatolmin), merilo 1:5000, izdelan 1980. Geodetski zavod Republike Slovenije, Izpostava Tolmin.

Orto foto načrt terena (katastrska občina Zatolmin), merilo 1:5000, izdelan 1998. Geodetski zavod Republike Slovenije, Izpostava Tolmin.

Digitalni orto foto načrt terena [DOF], 1998 (katastrska občina Zatolmin), Geodetska uprava Republike Slovenije.

Statistični popisi prebivalstva (1998, podatki Matičnega urada, Upravna enota Tolmin).

Statistični popisi prebivalstva (september 2006, podatki Matičnega urada, Upravna enota Tolmin).

LITERATURA

Bezljaj, France,

1961 *Slovenska vodna imena. II. del M–Ž*. Ljubljana: SAZU, Inštitut za slovenski jezik.

1982 *Etimološki slovar slovenskega jezika. Druga knjiga K–O*. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.

2005 *Etimološki slovar slovenskega jezika. Četrta knjiga Š–Ž*. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.

Čop, Dušan

2002 Gorska, terenska (ledinska) in vodna imena v Sloveniji. *Jezikoslovni zapiski* 8 (2): 93-108.

Ivančič Kutin, Barbara

2006 Ledinska in hišna imena v vasi Čadrg – del kulturnega izročila. *Traditiones* 33 (1): 135-158.

Kunaver, Jurij

1993 *K problematiki zemljepisni imen v dolinah Tolminke in Zadlaščice*. V: Lipušček, Radovan (ur.), *Dolini Tolminke in Zadlaščice. Alpski mladinski raziskovalni tabori Tolmin 1988–1990*. Tolmin, 129–132.

Orožen Adamič, Milan, Drago Perko in Drago Kladnik (ur.)

1995 *Krajevni leksikon Slovenije*, Ljubljana: Državna založba Slovenije, 432.

Rajšp, Vincenc in Drago Trpin

1997a *Slovenija na vojaškem zemljevidu 1763–1787 (1804), Opisi, 3. zvezek* (Josephinische Landesaufnahme 1763–1787 (1804), für das Gebiet der Republik Slowenien, Landesbeschreibung, 3.Band).

1997b *Slovenija na vojaškem zemljevidu 1763–1787 (1804), 3. zvezek* (Josephinische Landesaufnahme 1763–1787 (1804), für das Gebiet der Republik Slowenien, Karten, 3.Band).

Rutar, Simon

1882 *Zgodovina Tolminskega*. Gorica: Hilarijanska tiskarna, 236.

Slovenski pravopis [SP]

2001 *Slovenski pravopis*. Ljubljana: SAZU in ZRC SAZU, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša.

Snoj, Marko

1997 *Slovenski etimološki slovar*. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.

Škofic, Jožica

2004 Zemljepisna lastna imena na Dobravah med dolinama Lipnice in Save. V: Besedoslovne lastnosti slovenskega jezika. Slovenska zemljepisna imena. Maribor: Dravska tiskarna: 60–73.

Torkar, Silvo

2006 *Zemljepisna imena v zgornji Baški dolini*. V: Torkar, Silvo in Karla Kofol (ur.), *Baški zbornik, Alpski mladinski raziskovalni tabori Podbrdo 1992, 1993, 1995*. Tolmin: Tolminski muzej.

INFORMATORJI

Andrej Kavčič (r. 1929), Zatoľmin
 Vera Kavčič (r. 1933), Zatoľmin
 Anica Klinkon (r. 1940), Zatoľmin
 Ernesta Kragelj (r. 1932), Zatoľmin
 Marija Leban (r. 1926), Zatoľmin
 Tončka Leban (r. 1938), Zatoľmin
 Viktor Lipušček (r. 1933), Zatoľmin
 Janez Perdih (r. 1919), Zatoľmin

PRILOGE

Priloga 1: Gradivo ali Zakaj se temu tako reče

Pri zapisovanju ledinskih imen so se ljudje radi ustavili ob spominih, kaj vse so jim določeni predeli včasih pomenili, kaj so tam počeli, in se spraševali in razlagali, kaj imena pomenijo. V Gradivu so zbrane pripovedi o nekaterih ledinskih imenih z nekaj dodatnimim komentarji.

Štrklepce

Štrklepce so bile globel, grapa, po kateri je ob povodnji tekel potok s Tmanjke in tam ustvarjal slapove in jezera ter se izlival v reko Tolminko. Globel je bila približno 200 m dolga in 20 do 30 m pod travniki Na hribih. V njej sta bila dva visoka balvana, eden večji, drugi manjši. Proti vrhu je globel prehajala v gruščast plaz, pod robom travnika so bile manjše kraške jame, katerih strop je bil posejan z neizrazitimi kapniki. Balvana, potok in ilovnata zemlja so bili prava naravna igralnica zatoľminske in tolminske mladeži.

Ko so pasli ovce tam okoli, so na manjšem balvanu naredili celo seneno kopo, za katero so seno našli med gruščem. Tu so lahko neovirano streljali s fračami, gnetli iz ilovice kipece in jih potem žgali v ognju, včasih pekli jabolka in repo, ki so jo nabrali po bližnjih njivah. V jamah s kapniki so imeli oltar, kjer so peli in molili. V jamah so prenočevali tudi cigani, ki so prišli v vas.

Otroci so bili navdušeni tudi nad imenom, ki zveni čudno skrivnostno, pa tudi drugod niso našli podobnega, saj so tak svet v okolici poimenovali kar grapa.

Od kod ime, ljudje ne vedo, v preteklosti ni bila znana nobena pripoved o tej zanimivi grapi. V katastru je globel označena, ni pa imenovana. Ko so pod Kozlovim robom (Gradom) v drugi polovici 20. stol. odkrili pokopališče žarnih grobišč, nedaleč od Štrklepc, so se porodile pripovedi.

Na levem bregu globeli se dviga velik travnik Podkev, Krog, podkvaste oblike, s kupolastim gričkom, kjer naj bi bila nekoč utrdba. Iz utrdbe Na krogu naj bi čez potok Tmanjko v Štrklepcih vodila pot pokopa do pokopališča žarnih grobišč (Haronov brod).

Pred nekaj leti so kljub protestu krajanov globel začeli zasipavati s smetmi in tako je

danes tu urejeno smetišče. O lepota globeli pa ni več sledu. Še ime Štrklepce izginja, saj ga mlajši kraju rečejo Na smetišču.

Etimoloških slovarji [Snoj 1997: 648; Bezljaj 2005: 192] pomagajo ime Štrklepce razložili z glagolom *štrkleti*, ki naj bi se razvil iz ide. baze*(s)terk-biti trd, tog, otrdeti. Prvotni pomen je torej bosti, biti trd, stati pokonci. Drugi del besede Hlebce pa Bezljaj razlaga kot globel, brezno. Poenostavljeno, globel naj bi poimenovali po značilnostih zunanje podobe: globel, v kateri skali štrlita visoko pod rob.

FŠČENKUK

Gmajna Fščenkuk je rahlo vzdignjen kos zemlje ob vznožju Kozlovega roba pred vasjo Zatoľmin. Do srede sedemdesetih let prejšnjega stoletja je bila gmajna last vaške skupnosti Zatoľmin. Danes je ta svet pozidan, le težko bi prepoznali vedno zeleno gmajno, kjer so pod smrekami ob prihodu v vas taborili cigani, in potoček ob cesti, ki je vedno vrel in še v najhujši vročini ni presahnil. Tudi tu so otroci revnejših vaščanov pasli ovce in vrteli mlinčke.

Vsako pomlad v začetku maja so kmetje iz vasi Zatoľmin gnali pod večer, preden so naslednji dan svojo kravjo čredo peljali v srednjegorske pašnike, na Fščenkuk, da se je po dolgi zimi razgibala in se privadila na pašo ter na velik zvonec svoje kravje vodnice. Zdelo se je, da je žival čutila prazničnost trenutka, začetek pomladi, saj se je v vas, pol kilometra daleč, vračala skoraj slovesno mirno. Zapisovalec je že 1871 na katastrski mapi poimenoval gmajno Na ovčim kuku, a se tega imena noben domačin ne spominja. Najbrž so gmajno poimenovali po dejavnosti, torej, da je to kraj, kjer se pasejo ovce.

NA KAŠTELUTIH

Na kaštelutih je gričevnat svet, ki ga niso poimenovali z besedo kuk, kucelj kot druge podobne travnate površine. V *Slovenskem krajevnem leksikonu* je nekaj podobnih imen za kraje, kot so Kastelec, Kaštel, Kaštelir. V vseh katastrskih mapah od leta 1871 je področje poimenovalo Škatelute, za kar domačini trdijo, da je napačno. Po mnenju krajanov naj bi na travniku Krog, blizu Kaštelut stala utrdba, na Kaštelutih pa tri cerkvice.

France Bezljaj [1982: 22] pojasnjuje besedo kastel z utrdba, grad, pri Slovanih se kastel rabi za cerkev, svetišče. Zatoľminci pravijo, da je ime nastalo iz pomanjševalnice *castelleti*, gradiči, ali cerkvice, na kar kaže tudi množinska oblika imena.

V TMAJNKI

V tmanjki, U¹tma:jnk zaznamuje izvir vode tmanjkarica, ¹tma:jnkarca in travnato površino nad njim. Voda izvira v majhni globeli, ki ji bregova nad njo delata senco. Po mnenju vaščanov je voda zdravilna, še zlasti proti glavobolu. Imena voda Temenica, Temnik, poljsko Tymienica, Tymianka v slovanskih jezikih označujejo izvir, mogoče pa ime kaže na pridevnik temen, ki označuje barvo vode ali tal.

ZDRAVILNA VODA POD SKALO V LAŠKA SEČ

Mladega pastirja je zelo bolelo grlo. Pa je rekel Ivanjč: »Povedal ti bom za eno reč, da ti bo bolečina odgejnala, ponehala. Ti, zjutraj ko vstanemo, boš šel naravnost tja Pod skalo k mrzlemu studencu, boš popil dva, tri požirke.«

»Samo potem me bo grlo še bolj bolelo.«

»Ubogaj me in naredi tako. Ne, prvi dan še ne bo, trikrat boš šel, boš videl, da boš zdrav.«

In pastir je šel enkrat, dvakrat in dejal: »Danes sem malo boljši.«

»Še danes boš šel, še jutri boš šel.«

In res je šel. In pri moj duš, res je bil boljši, nič več mu ni bilo.

To je zdravilna voda Pod skalo.

ZAGAČE

Z ledinskim imenom Zagače so zaznamovali zelo strm gozd, pašnik, senožet, saj so tam morali kositi ali sekati drva z derezami. Po ljudski pripovedi so si morali, če so hoteli stati pokonci in kositi, palico zagatiti v hlačnice, da so bili prav zagačeni, in so lahko le počasi hodili, (sa sə ʧa'ti:l). V zatolmiskem govoru pomeni zagatiti /zaʧa'ti:t zatlačiti, zatakiniti, počasi in težko hoditi. Zato ker se tam težko hodi ali karkoli dela, je to zagačen svet ali Zagače.

HUDA DRAGA

Huda draga je gozd, grapa, ki zelo stmo pada od poti proti Planini Sleme do reke Tolminke. Ljudje pravijo, da je tod hudo (težko) sekati (delati) drva, zato so drva tudi draga.

V ČRTU

Ledinsko ime V črtu je med ledinskimi imeni v Zatoľminu pogosto in zaznamuje strm svet, ki je bil prej senožet, zdaj pa je že gozd.

Po ljudski pripovedi je tu tako strmo, da je dekle, ki je uspelo od spodaj navzgor pograbiti za devet kopa (kop), dobilo dobrega moža. To pa se je zgodilo zelo redko, zato so tak svet dekleta črtila, sovražila. Ker pa ime zaznamuje senožeti, lahko rečemo, da je nastalo iz dejavnosti, ki je bila potrebna, da so svet izkrčili tako, da so ga črtili, krčili, trebili.

VODIL

Vodil, Vodel, Vodil vrh, 'U̇ađu je kopast hrib, visok 1353 m, ki se dviga nad vasjo.

Ker je voda v zatolminščini 'u̇ađa, tudi ime izpeljujejo iz voda. V šali pravijo, da je: 'U̇ađu je 'puxən 'u̇ađə, čə'prou̇ u̇ən ž 'nəʧa pər'te:čəjə sa'muə: Štrafa'ta:la, pa šə talə lə əb paʊə:ðni. "(Vodil je poln vode, čeprav iz njega pritečejo samo Štrofotala, in še ta samo ob povodnji.).

VODA MRZLICA

Voda Mrzlica, pod Planino Pretovč, je ime dobila po tem, da je dolgo ostala mrzla. Poleti, v času košnje, so vodarji (nosači vode za pitje) z lesenimi lempami hodili k Mrzlici čez hrib, tudi dve uri daleč, in to tudi dvakrat na dan, saj voda Na Vodica ni veljala za dobro. Imenovali so jo 'ua:mparca, povzročala je napenjanje in želodčne težave, voda iz Mrzlice pa je zdravilna.

FLANČENKI

Nad strugo reke Tolminke v Koritih so bili včasih 'fla:nčənki, gredice, kjer je vsaka hiša imela svoj prostor, da je zgodaj spomladi gojila sadike zelja. Po ljudskem mnenju mora zelje, bər'žuo:ta, slišati vodo, da hitro in dobro zraste. Tu je več izvirov, kjer so postavili lesene žlebove, da so točili vodo za zalivanje. Vodo so imenovali U stə'ðje:ncəx, V studencih.

NA PERIL

Na peril je ime travnika ob potoku, kamor so dekleta nosila splakovat perilo. Vsaka perica je imela svoj kamen, kjer je kleče prala. Če jih je bilo več, so se razporedile daleč narazen, saj niso marale, da drugi teče umazana voda. Ko je bilo lepo vreme, so kar ob potoku razgrnile sproti oprano, da se je vsaj malo osušilo, saj je bilo treba mokro perilo v škafu na glavi nesti v vas po poti navzgor.

SEVCE

Prelaz Sevce/Selce ('Soʋcə) je prehod s prisojne na osojno stran JV dela Vodil vrha. V preteklosti so bile tu senožeti, danes je gozd. Tudi v bližini prelaza so bile senožeti, ki so jih imenovali Selivec, Se'li:ʋc. Obe imeni, Sevce in Selivec, spominjata na besedo selo.

Domačini pripovedujejo, da je bil to prostor, kamor so se pred prihajajočimi Slovani zatekli staroselci in si tu ustvarili svoje selišče. Tudi jaga baba, divja žena, ki je Zatolmince naučila delati sir, siriti, naj bi živela tu. Spomladi pa je kričala: »'Uəj, uəj ðərya'bi:ta, ðə'buo: 'ðabra 'zuə:ita!« (Vij, vij drobovito, da bo dobro zvita.).

Priloga 2: Preglednica zapisanih ledinskih imen

	Narečni zapis ledinskega imena	Poknjženi zapis ledinskega imena	Opombe
	Travniki		
1	Za'bric	Zabric	
2	U 'brjə:yu	V bregu	
3	Na 'Čie:lix	Na Čelih	travnik, njiva
4	'ðu:šce	Dušce	travnik, njiva
5	'ðər:čə	Drče	pašnik
6	U 'ðra:ī	V dragi	travnik, njiva
7	Fščən'kək	Fščenkuk	prej gmajna, zdaj zazidano

	Narečni zapis ledinskega imena	Poknjiženi zapis ledinskega imena	Opombe
8	'yu:na	Guna	travnik, njiva
9	Pað 'yra:ðam	Pod gradom	travnik, njiva
10	Na ya'ri:cax	Na goricah	travnik, njiva
11	Na ya'mi:ləx	Na gomilah	
12	Na 'yriβ	Na grivi	
13	Na 'xri:bəx	Na hribih	
14	Za 'ku:kam	Za kukom	
15	U 'kuku	V kuku	
16	U kastə'ni:čju	V kosteničju	
17	Na 'kruo:yu	Na krogu	travnik, njiva
18	Pað 'kruo:ɣam	Pod krogom	
19	Na kašte'lu:təx	Na kaštelutih	
20	U 'kra:su	V krasu	
21	U kapə'zni:ku	V kapezniku	
22	U 'la:zu	V laz	
23	Na 'la:barju	Na laborju	
24	Lə'ði:nə	Ledine	travnik, njiva
25	La'pa:təncə	Lopatnica	travnik, njiva
26	Na 'Luo:čəx	Na Ločih	travnik, njiva
27	A'yra:ĩncə	Ogranjca	
28	U 'puə:jl	V polju	travnik, njiva
29	Na pə'ri:l	Na peril	
30	U pa'tuo:ku	V potoku	
31	U pl'i'na:ɣax	V planjavah	
32	Na pəra'ti:cax	Na pereticah	
33	Pači'ɣa:ɣə	Počivalec	ograjen vrt
34	'Paðku	Podkev	
35	Na pre'si:l	Na presil	
36	Na 'priə:lax	Na prelogu	
37	Na pa'luo:ji	Na pologu	
38	Ra'ci:šče	Ročišče	
39	U 'ru:tu	V rutu	
40	'Ra:lnə	Ralne	travnik, njiva
41	Ra'xo:ɣncə	Rahovnce	
42	Pər sv. 'Petru	Pri sv. Petru	
43	U 'tra:ɣnku	V travniku	travnik, njiva
44	Na 'tra:ɣnku	Na travniku	
45	Na 'tma:ĩnk	Na tmanjki	travnik, njiva
46	Za'kra:sjə	Zakrasje	
47	U 'za:klu	V zaklu	travnik, njiva
48	Na 'za:ðu	Na zadu	travnik, njiva
49	Na 'zla:ɣnc	Na zlavnici	travnik, njiva
50	Zaɣa'mi:l	Zagomil	travnik, njiva
51	'Laz	Laz	
52	U 'kli:nəx/U 'puə:jl	V klinih/V polju	

	Narečni zapis ledinskega imena	Poknjženi zapis ledinskega imena	Opombe
53	'Pa:jt̩ʈa	Pajštvo	
	Senožeti		
54	Skač'i'ðou	Skočidol	v zaraščanju, gozd
55	Za'ɣa:čə	Zagače	gozd
56	Na 'Stiə:n	Na Steni	gozd
57	U 'čərtu	V črtu	gozd
58	Na 'ɣrie:βən	Na greben	gozd
59	Za'ɣrie:βən	Zagreben	gozd
60	Pa'ðarəx	Podoreh	pašnik za jalovo živino
61	Pač'i'ua:la	Počivalo	gozd
62	'Za:slap	Zaslap	pašnik gozd
63	Na 'uə:r:xu	Na vrhu	pašnik, gozd
64	Za'uə:r:xam	Zavrhom	pašnik
65	'ɣa:čə	Gače	pašnik
66	U 'ɣla:β	V glavi	gozd
67	Na ran'ci:cax	Na rončicah	gozd
68	Zaʈa'ðe:jlə	Zavodelje	pašnik
69	U Ua'ðjə:l	V Vodelu	pašnik
70	U 'ðuo:βju	V dobru	gozd
71	Na stə'nic	Na stenici	gozd
72	'Kra:tčə	Kratče	gozd
73	Na uə'ði:cax	Na vodicah	gozd
74	ða'li:na ('Xriə:ncaʈa)	Dolina (Hrencova)	v zaraščanju
75	U 'briə:zc	V brezici	v zaraščanju
76	Zapla'ti:ščə	Zaplatišče	v zaraščanju
77	U 'kra:scax	V krascah	v zaraščanju
78	Na 'ska:l	Na skali	v zaraščanju
79	Rə'pi:na	Repina	v zaraščanju
80	'Utrə	Utre	v zaraščanju
81	'Ru:pa	Rupa	
82	'Pla:jnə	Planja	v zaraščanju
83	U 'ka:mənəm 'bərð	V kamnem brdu	v zaraščanju
84	U ɣlaba'či:n	V globočini	v zaraščanju
	Gozdovi		
85	Na sə'li:ʈe	Na selivcu	
86	Pað sə'li:ʈe	Pod selivcem	
87	Pað a'tri:čəm	Pod atričem	
88	Paðʈa'ðe:jlə	Podvodelje	
89	Na 'špa:nəx	Na španih	
90	Na 'ku:clu	Na kuclu	
91	U 'utrəx	V utrih	
92	Pað 'utərmi	Pod utrmi	
93	U ɣla'bačəm	V globokem	
94	Pað'čje:l	Podčelom	
95	'Uərx 'Čje:l	Vrh Čel	

	Narečni zapis ledinskega imena	Poknjženi zapis ledinskega imena	Opombe
96	A'sriə:ðk	Osredek	
97	Na 'rabax	Na robeh	
98	U ðəbə'ne:jəx	V debenejah	
99	Pað 'Seu:cəm	Pod Sevcem	
100	Pað 'buu:tam	Pod bovtom	
101	Na ta ðə'le:jnəx 'Seu:cəx	Na dolnjih Sevcih	
102	Na 'mla:čəx	Na mlačih	
103	U 'škuo:ju	V školju	
104	U 'xuð 'ðra:i	V hudi dragi	
105	Pað 'Stiə:na	Pod Steno	
106	Pər 'špi:kast 'ska:l	Pri špikasti skali	
107	Na Ma'kla:uabc	Na Maklavovici	
108	Pað Skač'i'ðalam	Pod Skočidolom	
109	U 'ljə:ščax	V leščah	
110	U 'kra:su/ u 'kra:jəx	V krasu/V krajih	
111	Za'ruo:bam, U 'štapni, Za'ð:aska	Zarobom, V štopni, Zadasko	
112	Na a'ui:nčəx	Na ovinkih	
113	Ma'kri:cə	Mokrice	
114	Pər ka'ri:tu	Pri koritu	
115	U 'la:zəx	V lazih	
116	Na stə'ni:c	Na stenici	
117	'Zluom:mlənca	Zlomljenica	
118	U 'za:ləx	V zalih	
119	Na 'γrie:bən	Na greben	
120	Za'γrie:bənam	Zagrebenom	
121	U 'xuð 'ðra:i	V hudi dragi	
122	Na 'a:ufcuγu	Na aufcugu	
123	Pər 'križu	Pri križu	
124	U u'sra:n 'γra:p	V usrani grapi	
125	U 'fa:rskəm	V farskem	
126	γla'buo:čna	Globočina	
127	Pað 'Stiə:na	Pod Steno	
128	Na 'γri:ču	Na griču	
	Srednjegorski pašniki		
	1. za jalovo živino		
129	'Čərčə	Črče	
130	'ðuə:iə 'Čərčə	Dolge Črče	
131	Pað 'biə:ləm 'ruo:bam	Pod belim robom	v zaraščanju
132	Na 'γlaγax	Na glavah	v zaraščanju
133	Na zə'len 'γla:ð	Na zeleni glavi	v zaraščanju
	2. za molznice in jalovo živino		
134	Za'γərmč	Zagrmuč/Zagrmučem	
135	Pla'ni:na 'Ža:γa	Planina Žaga	
136	Pla'ni:na 'Pri:touč	Planina Pretovč	

	Narečni zapis ledinskega imena	Poknjženi zapis ledinskega imena	Opombe
137	Na 'Stiə:n	Na Steni	
138	Na 'škuo:jl̩u	Na školju	
139	U ɣər'mu:č̩u	V Grmuču	čredinka Zagrmučem
140	Na ran'ci:cax	Na rončicah	čredinka Na Pretovču
141	'La:ška 'sjə:č̩	Laška seč	
Visokogorski pašniki in senožeti			
1. Planina Medrje - čredinke			
142	Za ka'pi:tnəm 'bər:ðam	Za kopitnim brdom	
143	'Suə:pat	Sopot	
144	ða'li:na	Dolina	v zaraščanju
145	U 'ka:mnu	V kamenju	v zaraščanju
146	Ka'muə:lca	Komolca	
147	Pr'iə:touč̩	Pretovč	
148	Za 'bla:rcabəm	Za Blarcovim	
149	'Paluo:jə	Poloje	
2. Planina Medrje - parcele za košnjo, opuščene, v zaraščanju			
150	U 'kla:ncu	V klancu	
151	Pað 'Če:l̩am	Pod Čelom	
152	Na a'puo:k	Na opoki	
153	Pað 'pla:j̩nə	Pod planjo	
154	Na 'pla:j̩n	Na planji	
155	Za 'pla:j̩nə	Za planjo	
156	Pað 'bsačəm 'uə:r̩xam	Pod visokim vrhom	
157	ðə'bie:la 'br̩ða	Debelo brdo	
158	U 'žliə:bu	V žlebu	
159	Na 'ruo:bu	Na robu	
3. Planina Sleme - čredinke			
160	Pər 'Čelu	Pri Čelu	
161	U žl̩ə'bi:č̩əx	V žlebičih	opuščena
162	Pər 'skalax	Pri skalah	
163	U 'sbi:n̩sk ða'li:n	V svinjski dolini	
164	Pað 'la:šta	Pod lašto	
165	U Stər'muə:ləx	V Strmolah	
166	U 'k̩lincu	V klincu	opuščena
167	Pər fər'na:ž̩	Pri frnaži	opuščena
168	Na 'bər̩ð	Na brdi	opuščena
169	U Sta'ðuo:r̩ju	V Stodorju	opuščena
170	U 'Lu:ž̩ənc/Za 'bula	V Lužnici/Za bulo	opuščena
171	Na snə'žie:t	Na senožeti	opuščena
172	Pað pa'tuə:č̩na	Pod potočno	
173	Za škər'bi:na	Za škrbino	opuščena
174	Za'ɣuo:šč̩ə	Zagošče	
175	Na ma'čilax	Na močilih	
176	U stə'ni:c	V stenici	
177	U ða'li:n	V dolini	opuščena

	Narečni zapis ledinskega imena	Poknjiženi zapis ledinskega imena	Opombe
178	U 'yriɥax	V grivah	opuščena
179	U 'čertu	V črtu	opuščena
180	Pa 'uərxu 'tjə	Po vrhu tja	
181	A'stri:ca	Ostrica	
4. Planina Sleme - parcele za košnjo, opuščene, v zaraščanju			
182	Za 'pla:ɲə	Za planjo	
183	Pə'li:nuɔc	Pelinovec	
184	ða'le:ɲ 'ja:ričk	Dolenji jaričk	
185	ɣa're:ɲ 'ja:ričk	Gorenji jaričk	
186	Pað Ar'de:ɟčəm 'ruo:bčəm	Pod Rdečim robčem	
187	'Srie:ðən 'uərx	Srednji vrh	
188	U 'sta:zəx	V stazeh	
189	Za 'bu:kaɥləm	Za bukovjem	
190	U 'brie:šənc	V brešnici	
191	U 'jə:sənkʉ	V jesenku	
192	U 'li:pənkʉ	V lipniku	
193	Na 'kap	Na kopi	
194	Nað 'sniə:ɣam	Nad snegom	
195	Čər'nie:la	Črnela	
196	'A:učje pa'li:ca	Ovčje police	
Vodni izviri			
197	U A'rie:ðabəm Za'uə:rxam	V Aredovem Zavrhom	
198	Na 'la:barju	Na laborju	zdravilna voda
199	'uəða 'ɣa:špərca u 'Ra:lnax	voda Gašperca v Ralnah	
200	Sapat'ni:ca	Sopotnica	
201	U pa'tuo:kəx	V potokih	hudournik
202	U 'Tma:jnk	V Tmanjki	zdravilna
203	U pa'tuo:ku	V potoku	potok
204	'Mər:zəlca	Mrzlica	zdravilna voda
205	U stə'die:ncəx	V studencih	
206	'Ča:žauə 'uəða	Čožova voda	
207	Pað 'Žie:fčəbəm sə'ni:kam	Pod Žefčevim senikom	
208	U 'muo:kalcax	V mokalcah	
209	Na 'Stiən	Na Steni	
210	Na 'mla:čəx	Na mlačih	
211	U 'Re:jcab ða'li:n	V Rejcovi dolini	
212	Na 'la:zu	Na lazū	
213	Na Uə'di:cax	Na Vodicah	
214	Na 'špa:nəx	Na španih	
215	Na 'kuclu	Na kuclu	
216	Pað 'ska:la u 'La:ška 'siə:č	Pod skalo v Laška seč	zdravilna
217	'uə:ða na Pl. 'Mie:ðərje	Voda na Pl. Medrje	
218	Za'stiə:narju'Pšča:k	Zastenarjev Pščak	potok
219	'Jaɥarsk 'Pšča:k	Javorski Pščak	potok
220	Štrafa'ta:la	Štrofotala	

	Narečni zapis ledinskega imena	Poknjženi zapis ledinskega imena	Opombe
221	U 'pəču	V pečū	
222	'ua:ða Na ka'muə:lc	voda Na komolci	
	Deli vasi		
	1.Ledinska imena v vasi Zatolmin		
223	Na 'kuə:ləs	Na koles	začetek vasi
224	Pər mlə'ka:rənc	Pri mlekarnici	
225	Na 'sreð ɥa'si	Na sredi vasi	
226	U 'uərxu	V vrhu	
227	Pa 'puo:jnkərt	Po ponjkrat	
	2.Ledinska imena na domačiji pri Bleku		
228	Pər ɣa'rejnəm sə'ni:ku	Pri gorenjem seniku	pašnik
229	Pər ðə'le:jnəm sə'ni:ku	Pri dolenjem seniku	pašnik
230	U za'ɣuo:nu	V zagonu	pašnik
231	U 'zljə:bu	V žlebu	pašnik
232	'Uərx 'Ja:ɣarcə	Vrh Javorce	planina, zdaj pašnik
	3.Ledinska imena na domačiji pri Zastenarju		
233	U 'ru:tu	V rutu	senožet
234	Pər 'ma:lɪnu	Pri mlinu	v zaraščanju
235	'ðuɣa 'bərða	Dolgo brdo	v zaraščanju
236	Pər 'Pšča:ku	Pri pščaku	v zaraščanju
237	U 'Pšča:ku	V Pščaku	v zaraščanju
238	U A'me:rik	V Ameriki	pašnik
239	Pað 'Stiə:na	Pod Steno	pašnik

Priloga 3: Seznam ledinskih imen

Št.	Ledinsko ime	Št.	Ledinsko ime	Št.	Ledinsko ime
1	Zabric	17	Na krogu	33	Počivalec
2	V bregu	18	Pod krogom	34	Podkev
3	Na Čelih	19	Na kaštelutih	35	Na presil
4	Dušce	20	V krasu	36	Na prelogu
5	Drče	21	V kapezniku	37	Na pologu
6	V dragi	22	V lazu	38	Ročišče
7	Fščenkuk	23	Na laborju	39	V rutu
8	Guna	24	Ledine	40	Ralne
9	Pod gradom	25	Lopatnica	41	Rahovnce
10	Na goricah	26	Na Ločih	42	Pri sv. Petru
11	Na gomilah	27	Ogranjca	43	V travniku
12	Na grivi	28	V polju	44	Na travniku
13	Na hribih	29	Na peril	45	Na tmanjki
14	Za kukom	30	V potoku	46	Zakrasje
15	V kuku	31	V planjavah	47	V zaklu
16	V kosteničju	32	Na pereticah	48	Na zadu

Št.	Ledinsko ime
49	Na zlavnici
50	Zagomil
51	Laz
52	Skočidol
53	Zagače
54	Na Steni
55	V črtu
56	Na greben
57	Zagreben
58	Podoreh
59	Počivalo
60	Zaslap
61	Na vrhu
62	V Rejcovi dolini
63	Gače
64	V glavi
65	Na rončicah
66	Zavodelje
67	V Vodelu
68	V dobju
69	Za kotlom
70	Na stenic
71	Kratče
72	Na vodicach
73	Na selivcu
74	Pod selivcem
75	Pod atričem
76	Podvodelje
77	Na španih
78	Na kuclu
79	V utrih
80	Pod utrmi
81	V globokem
82	Podčelom
83	Vrh Čel
84	Osredek
85	Na robah
86	V debenejah
87	Pod Sevcem
88	Pod bovtom
89	Na dolnjih Sevcih
90	Na mlačih
91	V školju

Št.	Ledinsko ime
92	V hudi dragi
93	Pod Steno
94	Pri špikasti skali
95	Na Maklavovici
96	Pod Skočidolom
97	V leščah
98	V krasu
99	Zarobom
100	Na ovinkih
101	Mokrice
102	Pri koritu
103	V lazih
104	Na stenici
105	Zlomljenica
106	V zalih
107	Na greben
108	Zagrebenom
109	V hudi dragi
110	Na aufcugu
111	Pri križu
112	V usrani grapi
113	V farskem
114	Globočina
115	Pod Steno
116	Na griču
117	Črče
118	Dolge Črče
119	Pod belim robom
120	Na glavah
121	V zeleni glavi
122	Pri gorenjem seniku
123	Pri dolnjem seniku
124	V zagonu
125	V žlebu
126	Zavrhom
127	Vrh Javorce
128	V rutu
129	Pri mlinu
130	Dolgo brdo
131	Pri Pščaku
132	V Ameriki
133	V Pščaku
134	Pod Steno

Št.	Ledinsko ime
135	Za kopitnim brdom
136	Sopot
137	Dolina
138	V kamenju
139	Komolca
140	Pretovč
141	Za Blarcovim
142	Poloje
143	V klancu
144	Podčelom
145	Na opoki
146	Pod planjo
147	Na planji
148	Za planjo
149	Pod visokim vrhom
150	Debelo brdo
151	V žlebu
152	Na robu
153	Pri Čelu
154	V žlebičih
155	Pri skalah
156	V svinjski dolini
157	Pod lašto
158	V Strmoleh
159	V klincu
160	Pri frnaži
161	Na brdu
162	V Stodorju
163	V Lužnici
164	Na senožeti
165	Pod potočno
166	Za škrbino
167	Zagošče
168	Na močilih
169	V stenici
170	V dolini
171	V grivah
172	Za planjo
173	V črtu
174	Za planjo
175	Po vrhu tja
176	Pelinovec
177	Telečik

Št.	Ledinsko ime
178	Dolenji in gorenji jaričk
179	Pod Rdečim robčem
180	Srednji vrh
181	V stazeh
182	Za bukovjem
183	V brešnici
184	V jesenku
185	V lipniku
186	Na kopi
187	Nad snegom
188	Črnela
189	Zagrmuč
190	Planina Žaga
191	Na lazju
192	Planina Pretovč
193	Na Školju
194	V grmuču
195	Dolina, Na platiščih
196	V brezici
197	Zaplatišče

Št.	Ledinsko ime
198	V krascah
199	Na skali
200	Repina
201	Utre
202	Rupa
203	Planja
204	V kamnem brdu
205	V globočini
206	Štrklepce
207	Na rončicah
208	Vrh Javorce
209	Na Dragi
210	Voda v Aredovem Zavrhu
211	Na laborju
212	Gašperca
213	Sopotnica
214	V potokih
215	V Tmanjki
216	V potoku
217	Mrzlica

Št.	Ledinsko ime
218	V studencih
219	Čažova voda
220	Pod Žefčevim senikom
221	V mokalcah
222	Na planini Stena
223	Planina Laška seč
224	Pod skalo
225	Mederje
226	Pščak
227	Javorski Pščak
228	Štrofotala
229	V pečju
230	V klinih
231	Pajštvo
232	Ovčje police
233	Ostrica
234	V pečju
235	V gradu
236	Astrica

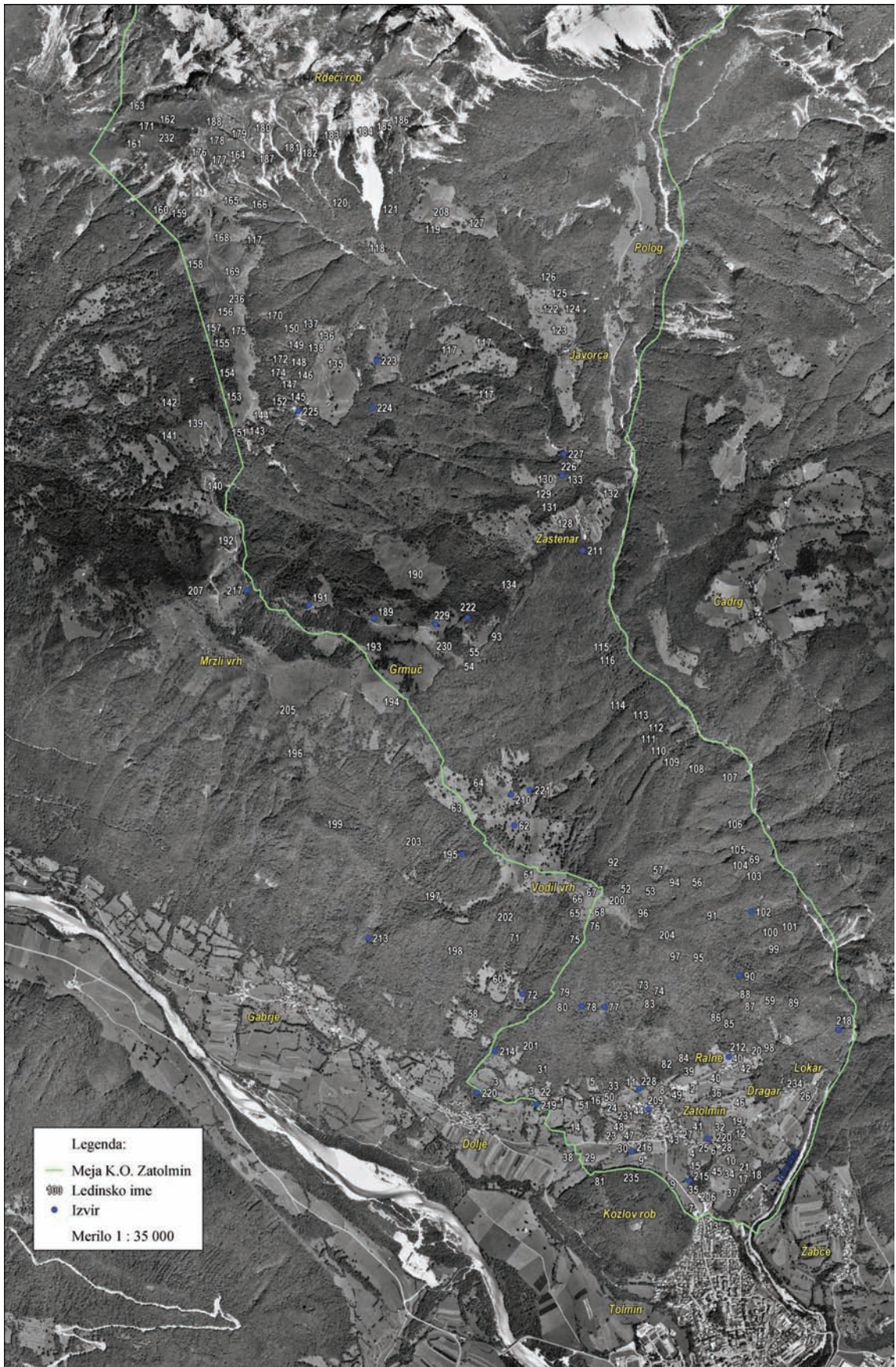
Priloga 4:

LEDINSKA IMENA V KATASTRSKI OBČINI ZATOLMIN

Osnova digitalni ortofoto 1 : 5000 (DOF 5, 1998), Geodetska uprava Republike Slovenije

Avtor vsebine: Helena Ana Čujec Stres

Zemljevid izdelal: Matija Klanjšček

Legenda:

— Meja K.O. Zatočin

000 Ledinsko ime

• Izvir

Merilo 1 : 35 000

DEVELOPMENT OF CHORONYMS IN THE REGION OF ZATOLMIN WITH HIGH-MOUNTAIN PASTURES

We introduce the village Zatoľmin and its people, who in the past have only been living from land. Today there are only three families who continue to live from agriculture. Due to changed manners of treating land and different land valuation, choronyms are becoming less known and are disappearing. There are two approaches with which we can fight this tendency: by collecting and publishing choronyms to prevent loss of communication richness and secondly, by encouraging people to use choronyms and enable them to develop further in the modern world.

Both approaches have been used in the region of village Zatoľmin with high-mountain pastures. We describe and analyse these approaches and explain results of our investigation.

For the first time a complete overview of choronyms in the region of village Zatoľmin by Tolmin with high-mountain pasture is given. We demonstrate how choronyms have been changing, understood and used in different cadasters, from Josephinian military map from the 18th century through different Municipality cadaster maps of the 19th and 20th centuries to latest topographic maps of the 1980's. The number of choronyms written in these maps has been increasing until the beginning of the 20th century, however a decrease is detected in maps dating from the end of the 20th century.

Collecting choronyms has begun in 1996 and was sistematized in 2004, using knowledge of several informers living in the region. Note that among older population (30-80 years old) the names are well established: 239 names have been gathered, covering geographically 25 % more places than in all other sources together. However, younger generations (13-30 years old) exhibit a six times smaller knowledge.

Collected choronyms show geographical characteristics of the region, position, way of usage of the land, flora, fauna, typical architecture objects in the region, color and, rarely, proper names. Analysing some phonetic, morphological and syntactic features enables us to give some notes on how choronyms are formed in live speech. We explain the origin of some choronyms by people's tales and etymology.

Collected choronyms are put in a list. They are written in dialect form and in a more standardized language form. They are divided according to importance of a land region for a peasants life and according to distance from the village. The fact that parts of land are changing function, show geographical changes due to diminishing agricultural activities. This fact is also reflected in choronyms.

Choronyms have been inserted in a digital orto photo image. The result clearly shows the richness of choronyms which is especially surprising in the high-mountain pasture regions. While transcribing choronyms, an orthographic issue needed to be resolved: whether to use upper or lower case letters in multiword choronyms. The first part of the name is here written with a capital letter, whereas the second part is written so only if local inhabitants feel it as a common name.

Due to life style and value changes choronyms are becoming less known and are disappearing. We introduce an example of reviving their use and make them interesting for younger generations.

In the year 2006 twelve (12) different name boards have been put on the road Zatoľmin - Pasture Sleme, bearing choronyms of particular land parts besides the road. The purpose of putting the name boards was to make local people remember these names if forgotten or not known to them (particularly to the younger generations) and to inform tourists about where they currently are. With this arose a question of how choronyms should be recorded: in a fully literary language, dialectologically with characters common only to dialectologists or in a mixed manner.

We defined this mixed manner for further usage in the region of Zatoľmin with high-mountain pastures and applied it on the choronyms chosen for usage on the name boards. Since the usage of choronyms with prepositions, we decided to write the names in locative. Only when suffix changes appear, names have been written in nominative. To keep the choronyms alive, vowel change was taken into account, dialectal suffix „-eh“ was used instead of literary „-ih“, metathesis of j and vowel „v“ instead of „l“.

After analysing data, gathered by questionnaring two different age sets of local inhabitants, we have concluded that the mixed manner of recording is most suitable for the purpose of reviving the usage of choronyms. It will however be necessary to do a follow-up report of influence of literary language on usage and development of choronyms.

Helena Ana Čujec Stres, Zatoľmin 43a, 5220 Tolmin
 dr. Špela Stres, Institut »Jožef Stefan«, Jamova 39, 1000 Ljubljana;
 Spela.Stres@ijs.si

